

O'ZBEKISTONDA JISMONIY SHAXSLARNI KREDITLASH HOLATI VA TENDENSIYALARI

Bobojonova Sevara Baxrombek qizi

Tashkent Xalqaro universiteti

tayanch doktorant

E-mail: sevarabobojonova97@gmail.com

Annotatsiya

Maqolada O'zbekistonda jismoniy shaxslarni kreditlashning 2020-yil boshidan 2026-yil sentabrigacha bo'lgan dinamikasi va tarkibiy o'zgarishlari o'rganildi. Markaziy bank statistikasi asosida kreditlar ulushi, nominal o'sish sur'atlari va mahsulotlarning portfel o'sishiga hisssasi hisoblandi. Banklar ixtisoslashuvi, hududiy taqsimot va qarzdorlarning to'lov imkoniyatlari qiyosiy tahlil qilindi. Jismoniy shaxslar kreditlarining jami portfeldagi o'rni kengaygani, mahsulotlar va banklar kesimida rivojlanish xususiyatlari farqlangani ko'rsatildi. Statistik tasnif o'zgarishlarini hisobga olish hamda kredit qoldig'ini yangi ajratmalardan farqlash zarurati yoritildi. Mahsulotlar monitoringi, qarz yukini kompleks baholash va hududiy xizmatlarni rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqildi. Tadqiqot tavsifiy va qiyosiy yondashuv bilan chegaralanib, tartibga solish choralarining sababiy ta'siri baholanmadi. Natijalar kreditlashni bank strategiyasi va qarzdor imkoniyatlariga muvofiqlashtirishga yo'naltirildi.

Kalit so'zlar: jismoniy shaxslarni kreditlash, chakana kreditlash, kredit portfeli, tarkibiy o'zgarishlar, banklar ixtisoslashuvi, ipoteka, mikroqarzarlar, qarz yuki, hududiy taqsimot.

Аннотация

В статье были исследованы динамика и структурные изменения кредитования физических лиц в Узбекистане с начала 2020 года по сентябрь 2026 года. По статистике Центрального банка были рассчитаны доли кредитов, номинальные темпы прироста и вклад продуктов в увеличение портфеля. Были сопоставлены специализация банков, региональное распределение и платёжные возможности заёмщиков. Было показано расширение роли кредитов населению при различиях между продуктами и банками. Была отмечена необходимость учитывать изменения классификации и отличать остатки задолженности от новых выдач. Были разработаны рекомендации по мониторингу продуктов, комплексной оценке долговой нагрузки и развитию региональных услуг. Причинное влияние регулирования не оценивалось. Результаты были направлены на согласование кредитования со стратегией банков и возможностями заёмщиков.

Ключевые слова: кредитование физических лиц, розничное кредитование, кредитный портфель, структурные изменения, специализация банков, ипотека, микрозаймы, долговая нагрузка, региональное распределение.

Abstract

The article examined lending to individuals in Uzbekistan from early 2020 to September 2026. Central Bank statistics supported calculations of portfolio shares,

nominal growth rates, and product contributions to portfolio expansion. Bank specialization, regional distribution, and borrowers' repayment capacity were compared. The growing role of individual lending was identified alongside differences across products and banks. Classification changes and the distinction between outstanding balances and new disbursements were emphasized. Recommendations addressed product monitoring, comprehensive debt burden assessment, and regional service development. The descriptive comparative study did not estimate regulatory causal effects. Findings supported aligning lending practices with bank strategies and borrowers' repayment capacity.

Keywords: lending to individuals, retail lending, loan portfolio, structural changes, bank specialization, mortgages, microloans, debt burden, regional distribution.

KIRISH

Jismoniy shaxslarni kreditlash uy-joy xaridi, ta'lim, iste'mol va daromad keltiruvchi faoliyatni moliyalashtiradi. Shu bilan birga, kredit to'lovlarining daromadga nisbatan ortishi qarzdorlar to'lov qobiliyati va bank aktivlari sifatiga ta'sir qilishi mumkin. Shuning uchun kredit hajmining o'sishini uning tarkibi va qarzdorning to'lov imkoniyatidan ajratib baholash yetarli emas.

Bank tizimini isloh qilishning 2020-2025-yillarga mo'ljallangan strategiyasida moliyaviy xizmatlar sifatini oshirish, masofaviy xizmatlarni rivojlantirish va kredit risklarini boshqarish ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilangan [4]. Kreditlash amaliyotini baholashda ushbu vazifalar kredit hajmi bilan birga qarz yukini nazorat qilish va bankning ixtisoslashuvini hisobga olishni talab etadi.

Tadqiqotning maqsadi - O'zbekistonda jismoniy shaxslarni kreditlash hajmi va tarkibidagi o'zgarishlarni baholash hamda mavjud ma'lumotlardan kelib chiqadigan amaliy takliflarni shakllantirish. Buning uchun yillik dinamika, kredit turlarining o'sishga hissassi, banklar o'rtasidagi farqlar, hududiy taqsimot va qarz yuki o'rganiladi. Tadqiqotning tahliliy hissassi kredit turlarining mutlaq o'sishini jami portfel o'sishiga qo'shgan hissasidan farqlash hamda bank va hududlar haqidagi tavsiyalarni ma'lumot imkoniyatlari doirasida asoslashdan iborat.

ADABIYOTLAR SHARHI

J. E. Stiglitz va A. Weiss axborot nomukammalligi mavjud kredit bozorida foiz stavkasini oshirish kredit bo'yicha kutilayotgan daromadni doimo ko'paytirmasligini tushuntiradi. Qarz oluvchilarni tanlash va ularning riskka munosabati sababli kredit miqdori cheklanishi mumkin [2]. Ushbu yondashuv jismoniy shaxslarni kreditlashda daromadni tekshirish, mavjud majburiyatlarni aniqlash va mijozni baholashning ahamiyatini asoslaydi.

L. C. Thomas, D. B. Edelman va J. N. Crook kredit skoringining statistik va operatsion usullarini tizimlashtirgan [3]. Ularning yondashuvi kredit berish paytidagi baholash bilan kredit muddati davomida qarzdor xulq-atvorini kuzatishni birgalikda qo'llashga uslubiy asos beradi. Bu tadqiqotda skoring modeli baholanmaydi; ushbu

manba qarz oluvchilarni saralash va keyingi monitoring zaruratini izohlash uchun ishlatiladi.

A. Mian, A. Sufi va E. Verner uy xo'jaliklari qarzдорligining ortishi bilan keyingi iqtisodiy dinamika o'rtasidagi bog'liqlikni xalqaro ma'lumotlarda o'rgangan [1]. Ularning natijalari kredit o'sishini moliyaviy barqarorlik nuqtai nazaridan ham kuzatish zarurligini ko'rsatadi. Biroq xalqaro natijalarni O'zbekiston uchun bevosita sababiy baho sifatida qo'llash mumkin emas.

Nazariy manbalar kredit riskini boshqarishning umumiy asoslarini beradi, Markaziy bank statistikasi esa mamlakatdagi portfel tarkibini tavsiflaydi [6-16]. Mazkur maqolada bu ikki yo'nalish kreditlash ko'lamini, tarkibiy o'zgarishlarni va qarz yukiga oid kuzatuvlarni birgalikda talqin qilish orqali bog'lanadi. Bunda agregat statistika asosida alohida bankning kredit siyosati samaradorligi yoki individual qarzдорning defolt ehtimoli haqida qat'iy xulosa chiqarilmaydi.

METODOLOGIYA

Axborot bazasini Markaziy bankning kredit va depozitlar bo'yicha rasmiy jadvallari, kredit turlari statistikasi, hududiy ma'lumotlar va 2025-yil uchun Moliyaviy barqarorlik sharhi tashkil etadi. Asosiy dinamik qator 2020-2026-yillarning 1-yanvar sanalarini, joriy davr esa 2026-yil 1-sentabr holatini qamrab oladi. Hududiy tahlil uchun 2026-yil 1-iyun kesimi alohida qo'llanildi. Turli sanalardagi ko'rsatkichlar bir kesim sifatida talqin qilinmaydi.

Tahlil obyekti - tijorat banklarining jismoniy shaxslarga bergan kreditlari qoldig'i. Bu davr davomida yangidan ajratilgan kreditlar oqimi emas. Kreditlar Markaziy bankning qarzдор toifalari va mahsulot turlari bo'yicha statistik tasnifida olinadi; jismoniy shaxslar portfeli faqat iste'mol maqsadidagi qarzlardan iborat emas. Nobank tashkilotlari kreditlari bank portfeli hajmiga qo'shilmaydi.

Quyidagi hisoblash usullari qo'llanildi: kreditlar ulushi (1), o'sish sur'ati (2) va kredit turining jami o'sishga hisssasi (3):

$$s = \frac{L}{T} \times 100 \quad (1)$$

$$g = \left(\frac{L_1}{L_0} - 1 \right) \times 100 \quad (2)$$

$$c_i = \frac{L_{i1} - L_{i0}}{L_1 - L_0} \times 100 \quad (3)$$

Bu yerda L - jismoniy shaxslar kreditlari, T - jami kreditlar, i - kredit turi, 0 va 1 - taqqoslanayotgan sanalar. O'rtacha yillik o'sish quyidagi formula orqali, $n = 6$ yil uchun hisoblandi:

$$CAGR = \left[\left(\frac{L_1}{L_0} \right)^{\frac{1}{n}} - 1 \right] \times 100 \quad (4)$$

Bu yerda CAGR - o'rtacha yillik nominal o'sish sur'ati, n - yillar soni. Ulushlarning o'zgarishi foiz bandida ifodalanadi.

Hisob-kitoblar Markaziy bankning Excel fayllaridagi yaxlitlanmagan mlrd so'mlik qiymatlar asosida bajarildi. Jadvallarda hajmlar butun mlrd so'mgacha, foizlar bir o'nlikkacha yaxlitlandi; shu sababli jadvaldagi yaxlitlangan hajmlardan qayta hisoblangan foizlar ozgina farq qilishi mumkin. Kredit hajmlari joriy narxlardagi

nominal ko'rsatkichlardir. Kreditlar/depozitlar nisbati bank balansining tegishli ikki agregati o'rtasidagi nisbat bo'lib, likvidlik normativi sifatida talqin qilinmaydi. Statistik tasnif va qayta hisoblashlar tufayli turli sharhlardagi mahsulot guruhlari har doim ham bir xil bo'lmashligi mumkin. Ushbu ish tavsifiy-qiyosiy tadqiqot bo'lib, tartibga solish choralariining sababiy ta'sirini ekonometrik baholamaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bir xil sanalardagi yillik kuzatuvlar jismoniy shaxslar kreditlarining bank tizimidagi o'rni kengayganini ko'rsatadi. Yillik ko'rsatkichlar va joriy davr kesimi 1-jadvalda keltirilgan (1-jadval).

1-jadval

Jismoniy shaxslar kreditlari qoldig'i va jami portfeldagi ulushi¹

Sana	Jami kreditlar, mlrd so'm	Jismoniy shaxslar, mlrd so'm	Ulushi, foizda	Yillik o'sish, foizda
01.01.2020	211 581	39 934	18,9	-
01.01.2021	276 975	54 888	19,8	37,4
01.01.2022	326 386	69 496	21,3	26,6
01.01.2023	390 049	100 949	25,9	45,3
01.01.2024	471 406	148 621	31,5	47,2
01.01.2025	533 121	177 532	33,3	19,5
01.01.2026	604 002	220 283	36,5	24,1
01.09.2026	648 947	243 608	37,5	-

Izoh: 1-yanvar satrlaridagi o'sish oldingi yilning 1-yanvariga nisbatan olingan. 01.09.2026 uchun to'liq yillik o'sish hisoblanmagan.

2020-yil 1-yanvardan 2026-yil 1-yanvargacha kredit qoldig'i 5,52 baravar, o'rtacha yiliga 32,9 foiz nominal o'sgan. 2022 va 2023-yillardagi o'sish mos ravishda 45,3 va 47,2 foiz bo'lgan. 2024-2025-yillardagi sur'atlar ushbu ikki yildagidan past bo'lgan, ammo jismoniy shaxslar ulushi oshishda davom etgan. Nominal o'sishni aholining real kreditga kirish imkoniyati shuncha yaxshilandi deb talqin qilish mumkin emas [6-12].

2026-yil 1-sentabrda jismoniy shaxslar kreditlari qoldig'i 243,6 trln so'mga yetgan. Yil boshiga nisbatan o'sish 10,6 foizni, jami bank kreditlari o'sishi esa 7,4 foizni tashkil etgan. Mazkur ikki sur'at o'rtasidagi farq jismoniy shaxslar portfeli ulushining 36,5 foizdan 37,5 foizgacha ko'tarilganini izohlaydi [12]; [13].

Kredit hajmidagi o'sish, portfeldagi ulush va jami o'sishga hissa turli mazmunga ega. Masalan, kredit turi hajmi oshgan bo'lsa ham, u jami portfeldan sekinroq o'sganida uning ulushi kamayadi. 2-jadvalda ushbu farqlar bir xil statistik jadval asosida hisoblangan (2-jadval).

2025-yilda portfel qoldig'idagi 42 750,5 mlrd so'mlik o'sishdan 20 951,0 mlrd so'mi tadbirkorlikni rivojlantirish kreditlari guruhiga, 11 666,7 mlrd so'mi ipotekaga to'g'ri kelgan. Bu ikki tur jami o'sishning 76,3 foizini bergan. Avtokreditlar va boshqa iste'mol kreditlarining manfiy hissasi ularning qoldig'i qisqarganini bildiradi; ushbu ko'rsatkich kredit ajratish to'xtaganini anglatmaydi [14].

¹ Manba: Markaziy bank ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi [6-13].

2-jadval

2025-yilda kredit turlari bo'yicha tarkibiy o'zgarishlar¹

Kredit turi	01.01.2025, mlrd so'm	01.01.2026, mlrd so'm	O'sish, foizda	2025-yil boshida ulush, foizda	2026-yil boshida ulush, foizda	Jami o'sishga hissa, foizda
Ipoteka	67 730	79 396	17,2	38,2	36,0	27,3
Mikroqarzarlar	42 369	48 863	15,3	23,9	22,2	15,2
Avtokreditlar	40 152	39 696	-1,1	22,6	18,0	-1,1
Tadbirkorlikni rivojlantirish	19 523	40 474	107,3	11,0	18,4	49,0
Ta'lim kreditlari	5 858	6 932	18,3	3,3	3,1	2,5
Boshqa iste'mol kreditlari	566	492	-13,2	0,3	0,2	-0,2
Boshqa kreditlar	1 334	4 430	232,0	0,8	2,0	7,2
Jami	177 532	220 283	24,1	100,0	100,0	100,0

Izoh: Yaxlitlash sababli foizlar yig'indisi 100 foizdan ozgina farq qilishi mumkin. Manbaning ushbu kesimidagi tasnif saqlangan. Hissalar kredit qoldig'idagi statistik o'zgarishning arifmetik tarkibini ifodalaydi.

Ipoteka eng yirik mahsulot turi bo'lib qolgan, ammo portfeldagi ulushi 2,1 foiz bandiga kamaygan. Tadbirkorlik kreditlarining ulushi esa 7,4 foiz bandiga oshgan. Ushbu ikki sana uchun e'lon qilingan jadvalda tadbirkorlikni rivojlantirish kreditlari guruhi ulushi kengaygan. Biroq Moliyaviy barqarorlik sharhida jismoniy shaxslar kreditlari doirasida mahsulotlar qayta tasniflangani qayd etilgan [16, 55-b.]. Shu sababli 49,0 foizlik hissa faqat [14] manbadagi tasnif bo'yicha arifmetik natijadir; uni yangi ajratmalar yoki tasnif ta'siridan tozalangan iqtisodiy o'sish deb talqin qilib bo'lmaydi.

3-jadvaldagi banklar (3-jadval) davlat ishtirokidagi yirik korporativ banklar, chakana kreditlashga ko'proq yo'nalgan banklar va raqamli bankni qiyoslash uchun tanlandi. Bu to'liq banklar reytingi yoki tasodifiy tanlanma emas.

3-jadval

Tanlangan banklarda jismoniy shaxslar kreditlari ulushi²

Bank	01.01.2025 ulushi, foizda	01.01.2026 ulushi, foizda	2025-yilda qoldiq o'sishi, foizda
SQB	15,1	14,9	-1,6
Milliy bank	16,6	21,2	24,1
Agrobank	15,5	20,4	79,0
Asakabank	24,0	31,0	38,2
Xalq banki	72,1	70,1	10,3
Ipoteka-bank	67,7	78,5	17,1
Kapitalbank	57,1	54,9	10,6
TBC Bank	94,3	88,6	30,2
Bank tizimi	33,3	36,5	24,1

Izoh: Ulush har bir bankning o'z jami kredit portfeliga nisbatan hisoblangan.

¹ Manba: Markaziy bank ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi [14].

² Manba: Markaziy bank ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi [11; 12].

Davlat ishtirokidagi banklarning jami jismoniy shaxslar kreditlaridagi ulushi 52,2 foizdan 52,7 foizga o'zgargan. Shu bilan birga, alohida banklarning mahsulot tarkibi keskin farqlanadi. Masalan, 2026-yil boshida SQBning chakana kreditlar ulushi 14,9 foiz, Xalq bankida 70,1 foiz, Ipoteka-bankda 78,5 foizni tashkil etgan [11; 12].

SQBda qoldiq 9 864 mlrd so'mdan 9 707 mlrd so'mgacha, ya'ni 1,6 foizga kamaygan. Bu kuzatuv kreditlashdagi qisqarishni ko'rsatadi, ammo uning sababini yoki bank samaradorligi yomonlashganini aniqlamaydi. Chakana portfelni kengaytirish qarori bankning resurs qiymati, riskka moslashtirilgan rentabelligi, mijozlar bazasi va strategiyasi asosida qabul qilinishi kerak. TBC Bankda chakana ulushning yuqoriligi ham o'z-o'zidan kredit sifati yaxshi ekanini bildirmaydi [11; 12].

2026-yil 1-iyunda jismoniy shaxslar kreditlari qoldig'i 232 852 mlrd so'm bo'lgan. Muallif hisob-kitobiga ko'ra, Toshkent shahri ulushi 29,7 foiz, Samarqand viloyati 7,4 foiz, Farg'ona viloyati 7,2 foiz, Sirdaryo viloyati 2,3 foizni tashkil etgan. Toshkent shahrining jami bank kreditlaridagi ulushi esa 46,0 foiz bo'lgan [15].

Mazkur farq poytaxtda jami kreditlar konsentratsiyasi jismoniy shaxslar kreditlariga nisbatan yuqoriroq ekanini ko'rsatadi. Hududlarni moliyaviy qamrov bo'yicha baholash uchun mutlaq hajmlar yetarli emas. Aholi soni, daromadlar, qarz oluvchilar ulushi va bank xizmatlariga talabni hisobga olish lozim. Shu sababli Sirdaryodagi kichik portfelning o'zi kreditga kirish imkoniyati pastligini isbotlamaydi.

Jismoniy shaxslar kreditlari qoldig'ining ularning depozitlariga nisbati 2025-yil boshida 145,0 foiz, 2026-yil boshida 137,3 foiz, 2026-yil 1-sentabrda 128,3 foiz bo'lgan. Pasayish depozitlar tegishli davrda kreditlardan tezroq o'sganini bildiradi. Biroq aholi depozitlari chakana kreditlashning yagona manbasi emas; ushbu nisbatdan likvidlik yetariligi haqida alohida xulosa chiqarilmaydi [11]; [12]; [13].

Markaziy bankning 2025-yil uchun Moliyaviy barqarorlik sharhida bankdan kredit olgan shaxslarning bank va bankdan tashqari majburiyatlari hisobga olingan o'rtacha DSTI ko'rsatkichi 37 foiz ekani ko'rsatilgan. Mikroqarzlarda esa o'rtacha DSTI 40 foizga yetgan. Hisoblash barcha qarzdorlarni qamramaydi: 2025-yilda umumiy qamrov 49 foiz bo'lgan va daromad bo'yicha tanlash sharti qo'llanilgan. Demak, bu ko'rsatkichlarni barcha aholining o'rtacha qarz yuki deb atash to'g'ri emas [16].

DSTI oylik qarz to'lovlarining oylik daromadga nisbatini, DTI esa nizomda belgilangan asosiy qarz va kredit limitlari hisobga olingan qarz miqdorining o'rtacha oylik daromadga nisbatini ifodalaydi. Markaziy bankning amaldagi tushuntirishiga ko'ra, DSTI uchun umumiy chegara 2025-yil 1-yanvardan 50 foiz bo'lib, yakka tartibdagi tadbirkorlarga, oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish dasturlari doirasida va ta'lim uchun beriladigan kreditlar hamda belgilangan kvotalar bo'yicha istisnolar mavjud [17]; [5].

2026-yil 1-martdan iste'mol kreditlari va mikroqarzlar uchun DTI chegarasi daromadi tasdiqlanadigan shaxslar hamda o'zini o'zi band qilganlarda 8 baravar, daromadi tasdiqlanmaydigan shaxslarda 5 baravar sifatida ko'rsatilgan. Mazkur talabda ham mahsulotlar va ayrim qarzdorlar bo'yicha istisnolar belgilangan [18; 5]. 50 foizlik DSTI chegarasi bilan 5 yoki 8 baravarlik DTI chegarasi alohida mezonlardir.

Umumiy qarz yuki va mahsulotlar bo'yicha farqlar banklarda segmentlar kesimidagi monitoringni talab qiladi. Barcha bank kreditlari bo'yicha muammoli kreditlar ulushini chakana segmentga bevosita ko'chirish mumkin emas. Mazkur tadqiqotda jismoniy shaxslar bo'yicha bir xil qamrovdagi NPL qatori tuzilmagani sababli chakana portfel sifati yaxshilandi yoki yomonlashdi degan mustaqil statistik xulosa chiqarilmaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlil jismoniy shaxslar kreditlarining bank tizimidagi ulushi kengayganini, mahsulotlar tarkibi va banklarning ixtisoslashuvi esa bir xil emasligini ko'rsatdi. E'lon qilingan mahsulotlar tasnifi bo'yicha 2025-yilda qoldiq o'sishining asosiy hissasi tadbirkorlik kreditlari va ipotekaga to'g'ri kelgan; ushbu natijaga qayta tasniflash ta'sirini alohida ajratish uchun qo'shimcha ma'lumot zarur. Ipoteka hajmi oshishi uning ulushi oshganini anglatmaydi. Makroprudensial choralar mazkur jarayonning institutsional sharoitini belgilaydi, lekin ularning alohida ta'siri ushbu tavsifiy tahlilda o'lchanmagan.

1. Kredit o'sishini mahsulotlar hissasi bilan birga nazorat qilish. Bankning oylik boshqaruv hisobotida har bir mahsulotning qoldig'i, ulushi, portfel o'sishiga hissasi va yangi ajratmalarini alohida ko'rsatish taklif etiladi. Bu hajm o'sishini tarkibiy siljish va tasnif o'zgarishidan farqlashga yordam beradi.

2. Qarz oluvchining to'lov imkoniyatini bir nechta mezon bilan baholash. Kredit qarorida DSTI va DTI bilan birga mavjud majburiyatlar, daromadning barqarorligi hamda zarur yashash xarajatlaridan keyingi mablag' hisobga olinishi kerak. Me'yoriy istisnodan foydalanish avtomatik ijobiy kredit qarori sifatida qaralmasligi lozim.

3. Mikroqarzlilar bo'yicha monitoringni kuchaytirish. Mahsulot kesimida kechikkan to'lovlar, takroriy qarz olish, bir qarzdorga to'g'ri keladigan shartnomalar va daromad dinamikasini kuzatish taklif etiladi. Kuzatuv natijalari kredit limitlari hamda keyingi ajratmalarni qayta baholashga xizmat qilishi kerak. Taklifning samaradorligi bank ma'lumotlari bilan alohida sinovdan o'tkaziladi.

4. Bank strategiyasini ixtisoslashuvga mos belgilash. SQB kabi korporativ yo'nalishi kuchli banklarda chakana ulushni tizim o'rtachasiga mexanik yetkazish o'rniga resurs qiymati, kutilayotgan zarar va xizmat ko'rsatish xarajatlari hisoblangan mahsulotlar tanlanishi lozim. Kengayish bo'yicha qaror qabul qilinganda natija faqat portfel hajmi bilan emas, riskka moslashtirilgan daromad va to'lov intizomi bilan baholanadi.

5. Hududiy xizmatlarni nisbiy ko'rsatkichlar asosida rivojlantirish. Kreditga kirish imkoniyatini baholashda aholi jon boshiga kredit, kredit oluvchilar ulushi va daromadga nisbatan qarz yukini birgalikda hisoblash kerak. Xizmatlarni kengaytirish yo'nalishlari hududning mutlaq portfel hajmiga emas, qondirilmagan talab va qarzdorlarning to'lov imkoniyatiga tayanishi maqsadga muvofiq.

Tadqiqotning cheklovi agregat ma'lumotlardan foydalanilganidir: individual qarzdorlar, rad etilgan arizalar, mahsulotlar bo'yicha bir xil qamrovdagi NPL va bank xarajatlari mavjud emas. Keyingi bosqichda bank darajasidagi ma'lumotlar yordamida daromad, kredit narxi va qarz yukining to'lov intizomiga ta'sirini empirik baholash

zarur. Tavsiyalar sinovda tasdiqlangan natijalar emas, tahlildan kelib chiqadigan amaliy yoʻnalishlardir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Mian, A., Sufi, A., & Verner, E. (2017). Household debt and business cycles worldwide. *The Quarterly Journal of Economics*, 132(4), 1755-1817. <https://doi.org/10.1093/qje/qjx017>
2. Stiglitz, J. E., & Weiss, A. (1981). Credit rationing in markets with imperfect information. *American Economic Review*, 71(3), 393-410. <https://pages.ucsd.edu/~aronatas/project/academic/Stiglitz%20credit.pdf>
3. Thomas, L. C., Edelman, D. B., & Crook, J. N. (2002). Credit scoring and its applications. SIAM. <https://doi.org/10.1137/1.9780898718317>
4. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi PF-5992-son “2020-2025-yillarga moʻljallangan Oʻzbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi toʻgʻrisida”gi Farmoni. <https://lex.uz/docs/4811037>
5. Oʻzbekiston Respublikasi Markaziy banki boshqaruvining 2025-yil 8-apreldagi 7/3-son qarori bilan tasdiqlangan “Banklarga oʻrnatiladigan makroprudensial normativlar hamda ular tomonidan beriladigan kreditlar (mikroqarzarlar) boʻyicha toʻlovlarning eng yuqori qiymatlariga doir talablar toʻgʻrisida”gi Nizom. <https://www.lex.uz/uz/docs/-7491592>
6. Oʻzbekiston Respublikasi Markaziy banki. Tijorat banklari kreditlarining tarmoqlar kesimidagi taqsimoti, 2020-yil 1-yanvar. <https://cbu.uz/ru/statistics/bankstats/121123/>
7. Oʻzbekiston Respublikasi Markaziy banki. Tijorat banklarining kreditlari va depozitlari, 2021-yil 1-yanvar. <https://cbu.uz/ru/statistics/bankstats/436578/>
8. Oʻzbekiston Respublikasi Markaziy banki. Tijorat banklarining kreditlari va depozitlari, 2022-yil 1-yanvar. <https://cbu.uz/ru/statistics/bankstats/588248/>
9. Oʻzbekiston Respublikasi Markaziy banki. Tijorat banklarining kreditlari va depozitlari, 2023-yil 1-yanvar. <https://cbu.uz/ru/statistics/bankstats/843975/>
10. Oʻzbekiston Respublikasi Markaziy banki. Tijorat banklarining kreditlari va depozitlari, 2024-yil 1-yanvar. <https://cbu.uz/ru/statistics/bankstats/1569348/>
11. Oʻzbekiston Respublikasi Markaziy banki. Tijorat banklarining kreditlari va depozitlari, 2025-yil 1-yanvar. <https://cbu.uz/en/statistics/bankstats/2123879/>
12. Oʻzbekiston Respublikasi Markaziy banki. Tijorat banklarining kreditlari va depozitlari, 2026-yil 1-yanvar. <https://cbu.uz/ru/statistics/bankstats/3326256/>
13. Oʻzbekiston Respublikasi Markaziy banki. Tijorat banklarining kreditlari va depozitlari, 2026-yil 1-sentabr. Sahifadagi Excel fayli, 1-varaq, C5, D5, G5 kataklar. <https://cbu.uz/ru/statistics/bankstats/4678222/>
14. Oʻzbekiston Respublikasi Markaziy banki. Kredit turlari boʻyicha maʼlumot, 2025-yil va 2026-yil 1-yanvar holatiga. <https://cbu.uz/en/statistics/bankstats/3326290/>
15. Oʻzbekiston Respublikasi Markaziy banki. Bank tizimining hududlar boʻyicha kreditlari va depozitlari, 2026-yil 1-iyun. <https://cbu.uz/en/statistics/bankstats/4058534/>

16. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Financial Stability Report for 2025. 2026. P. 51-53, 55. <https://cbu.uz/en/financial-stability/report/>

17. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Debt-service-to-income. Makroprudensial siyosat vositasi. 10.03.2026-da yangilangan. <https://cbu.uz/en/financial-stability/macprudential-policy-tools/debt-service-to-income/>

18. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Debt-to-income. Makroprudensial siyosat vositasi. 10.03.2026-da yangilangan. <https://cbu.uz/en/financial-stability/macprudential-policy-tools/debt-to-income>

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:
Ingliz tili muharriri:
Rus tili muharriri:
Musahhih:
Sahifalovchi va dizaynerlar:

Xakimov Ziyodulla Axmadovich
Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich
Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li
Karimova Shirin Zoxid qizi
Sadikov Shoxrux Shuxratovich
Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2026-yil, avgust, 8-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)
Tel.: +998977838464, +998939266610
Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 362/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. GOCT 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlaro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**